

СТИЛІСТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Укладач – доцент кафедри іноземних мов та українознавства, кандидат філологічних наук, доцент Н. М. Сизоненко

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Стилістика сучасної української літературної мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціальності «Філологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стилістична диференціація мови, функціональні стилі та форми мови, стилістичні засоби в суспільній та індивідуальній мовній практиці, у різних видах діалогічного та монологічного мовлення.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Стилістика сучасної української літературної мови» є дисципліною циклу гуманітарної та загальної підготовки й тісно пов'язана з дисциплінами «Сучасна українська літературна мова», «Вступ до мовознавства», «Українська мова для перекладачів (редагування тексту)», «Стилістика англійської і німецької мов».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Стилістика сучасної української літературної мови» є

- ознайомлення з теоретичними основами стилістики як лінгвістичного вчення про функціонування мови, її категоріями; стилістичними засобами для експресивного вираження інтелектуального, емоційно-вольового й естетичного змісту мовлення, для побудови ефективного мовлення;
- вироблення умінь і навичок аналізу та продукування стилістично довершених текстів різного типу відповідно до поставленої комунікативної мети, завдань, умов та ситуації спілкування;
- формування навичок культури мовного спілкування, дотримання норм сучасної української літературної мови в усному та писемному мовленні.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Стилістика сучасної української літературної мови» є

- ознайомлення зі стилістичною диференціацією сучасної української літературної мови, характерними особливостями функціональних стилів, основними поняттями стилістики;
- вироблення умінь сприймати, розуміти, інтерпретувати, перетворювати прослухану чи прочитану інформацію, що реалізує стилістичні можливості мови;
- вироблення умінь добирати, поєднувати та доцільно використовувати мовні одиниці для створення певного стилістичного ефекту й колориту, конструювати типовий стиль в усній і писемній формах мовлення відповідно до поставленої комунікативної мети, завдань, умов та ситуації спілкування;
- сприяння піднесенню культури фахового мовлення;
- формування та розвиток мовного чуття й естетичних смаків.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі елементи компетентності:

знання:

- предмет стилістики, її основні поняття;
- структура стилістики, критерії класифікації та внутрішньожанрової диференціації функціональних стилів;
- характерні риси функціональних стилів української мови;
- фонетичні, лексичні, фразеологічні, словотворчі, морфологічні, синтаксичні засоби стилістики та особливості їхнього використання в тексті відповідно до мети, завдань, умов і ситуації спілкування.

уміння:

- визначати стильові і жанрові ознаки текстів, їхню сферу використання та призначення;
- аналізувати й оцінювати стилістичні ефекти в тексті та виявляти стилістичні засоби, за допомогою яких вони досягаються;
- здійснювати лінгвостилістичний аналіз різностильових текстів;
- використовувати стилістичні засоби та самостійно конструювати типовий стиль у суспільній та індивідуальній мовній практиці, у різних видах діалогічного та монологічного мовлення залежно від комунікативної ситуації та інтенцій мовця;
- застосовувати норми сучасної української літературної мови в усному та писемному мовленні.

способи мислення:

- чуттєво-образне і словесно-логічне;
- конкретне і абстрактне;
- теоретичне, практичне, професійне.

професійні, світоглядні та громадянські якості:

- професійно-мовленнєва, лінгвостилістична, комунікативна компетентності;
- розвиток творчих і креативних здібностей, навичок самоосвіти та самоконтролю, ерудованості, здатності критично мислити;
- формування таких якостей особистості, як громадянська свідомість, громадянський обов'язок.

морально-етичні цінності:

- формування й розвиток естетичних смаків;
- виховання поваги до української літературної мови;
- виховання поваги й гордості за досягнення української науки, шанобливого ставлення до наукових надбань зарубіжних учених;
- виховання таких чеснот, як обов'язок, порядність, гідність, відповідальність, організованість, дисциплінованість, самокритичність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин, 3,5 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Стилiстика як лiнгвiстична наука. Предмет, проблематика стилістики української мови. Методологія і методи стилістики. Структура стилістики. Зв'язок стилістики з іншими науками. Основні завдання стилістики.

Тема 2. Основні поняття стилістики. Стиль як основне поняття лінгвостилістики. Категорія функціонального стилю. Критерії класифікації функціональних стилів. Експресивні стилі. Індивідуальний функціональний стиль. Лінгвістична норма. Стиль викладу. Інформація як стилістичне поняття. Контекст. Образність. Експресивність. Конотація. Стилістичне значення. Стилістична парадигма. Колорит. Жанр. Текст як категорія лінгвостилістики. Орнаментика.

Тема 3. Стильова диференціація сучасної української літературної мови. Форми мови. Загальна характеристика функціональних стилів сучасної української літературної мови. Офіційно-діловий стиль. Публіцистичний стиль. Науковий стиль. Розмовний стиль. Художній стиль. Функціональний статус епістолярного, конфесійного, ораторського, інформаційного стилів. Взаємодія функціональних стилів у сучасній українській мові. Структура і функції усного й писемного мовлення. Стилістика діалогів і монологів.

Тема 4. Фонетичні, лексичні та фразеологічні засоби стилістики. Фонетичні засоби лінгвістики. Стилістичне розшарування української лексики. Стилістичні можливості загальноживаної лексики. Стилістично обмежена лексика. Стилістичне вживання іншомовної лексики. Стилістичне використання багатозначності, омонімії, паронімії, синонімії, антонімії. Стилістичне використання архаїзмів, історизмів. Стилістичні функції неологізмів. Стилістичне використання фразеологізмів.

Тема 5. Стилістичні функції засобів словотвору. Морфологічні засоби стилістики. Стилістичне використання засобів словотвору. Стилістичні особливості категорії роду, числа, відмінкових форм іменників. Стилістичні особливості конкретних, абстрактних і матеріально-речовинних іменників. Стилістичні особливості загальних і власних іменників. Стилістичні особливості прикметників, числівників, займенників, дієслів. Інші стилістичні засоби морфології.

Тема 6. Стилістичне використання синтаксичних засобів. Стилістика словосполучень. Стилістика простого речення. Стилістика складного речення. Стилістика однорідних членів речення, відокремлених членів речення, звертань, вставних і вставлених конструкцій. Способи передачі чужої мови в офіційно-ділових, наукових та публіцистичних текстах. Роль прямої мови в художніх текстах. Невласне пряма мова, її стилістичні можливості.

Тема 7. Стилістичні засоби української мови. Символи як стилістеми. Тропи і фігури, їхня класифікація. Метафора. Граматичне вираження метафор. Епітет. Граматичне вираження епітетів. Кольористичні епітети в художньому тексті. Порівняння, його види та способи вираження. Використання порівнянь у текстах різних стилів. Період. Інші тропи і фігури. Стилістичні прийоми.

Тема 8. Лінгвостилістичний аналіз тексту. Принципи лінгвостилістичного аналізу тексту. Схеми лінгвостилістичного аналізу різностильових текстів.

3. Рекомендована література

Основна

1. Волкотруб Г. Й. Стилістика ділової мови : навч. посіб. / Г. Й. Волкотруб. – К. : МАУП, 2002. – 208 с.
2. Дудик П. С. Стилістика української мови : навч. посіб. / П. С. Дудик. – К. : Академія, 2006. – 268 с.

3. Мамрак А. В. Українське документування : Мова та стиль : навч. посіб. / А. В. Мамрак. – 3-е вид. – К. : Центр. навч. л-ри, 2004. – 364 с. 24.
4. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : [підручник] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2006. – 462 с.
5. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : [навч. посіб.] / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
6. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підруч. / О. Д. Пономарів. – 3-е вид., переробл. та доповн. – Т. : Навч. кн.; Богдан, 2000. – 248 с.

Допоміжна

1. Бабич Н. Д. Практична стилїстика і культура української мови / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.
2. Капелюшний А. О. Практична стилїстика української мови / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2007. – 400 с.
3. Кравець Л. В. Стилїстика української мови : практикум : навч. посіб. / за ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2004. – 199 с.
4. Мацько Л. І. Риторика [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2006. – 311 с.
5. Пономарів О. Д. Культура слова : мовностилїстичні поради / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1999. – 240 с.
6. Шевченко Л. І. Стилїстика української літературної мови : функціональна діагностика тексту [Текст] : навч. посіб. / Л. І. Шевченко, Л. В. Шулінова ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2012. – 285 с.

Словники

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 слів / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1728 с.
2. Дубічинський В. В., Косенко Н. Я. Сучасний орфографічний словник української мови : 180000 слів / В. В. Дубічинський, Н. Я. Косенко. – Х. : ВД «Школа», 2009. – 1024 с.
3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / С. Караванський. – К. : Українська книга, 2000. – 480 с.
4. Демська О. М. Словник омонімів української мови [Текст] / О. М. Демська, І. М. Кульчицький ; Міжнародний фонд «Відродження». – Львів : Фенікс, 1996. – 224 с. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»).
5. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Культура мови на щодень [Текст] / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. – К. : Довіра, 2000. – 169 с.
6. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови [Текст] / за ред. Л. С. Паламарчука. – 2-е вид., доп. і випр. – К. : Довіра, 2001. – 275 с. – (Словники України).
7. Словник скорочень в українській мові [Текст] / за ред. Л. С. Паламарчука ; [уклад. Н. Д. Гула та ін. ; ред.-упоряд. В. В. Жайворонок, М. М. Фащенко]. – К. : Вища шк., 1988. – 512 с.
8. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови [Текст] : близько 2500 виразів / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.

Інформаційні ресурси

1. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mova.info.
2. Український правопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravopys.net.
3. Російсько-українські словники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.r2u.org.ua.
4. Словники он-лайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rozum.org.ua.

5. Словники України [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>.
6. Електронні версії словників термінографічної серії «СловоСвіт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/Terminohrafichna_serija_Slowo...
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnyk.net>.
8. Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://krum.linux.org.ua>.
9. Російсько-український словник сталих виразів [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua>.
10. Українська мова : Енциклопедія [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.